

УДК 373.3.091.33:82-94

DOI: 10.12958/2227-2844-2020-2(333)-1-196-205

Цалапова Оксана Миколаївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ, Україна.

oksanacalapova1998@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9732-353X>

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ ПИСЬМЕННИКІВ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Особистісно-компетентісний підхід до освітньої траєкторії, викликаний необхідністю модернізації сучасної освіти в Україні, направлений на формування в її здобувача інтелектуального потенціалу, здатного до постійного самовдосконалення й пошуку адекватного вирішення поставлених завдань. Власне, такі ж виклики стоять наразі й перед початковою шкільною ланкою.

Державний стандарт початкової освіти окреслив вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, основу яких склали ключові компетентності: мовно-літературна, комунікативна, математична, природничо-технологічна, інноваційна, екологічна, інформаційно-комунікаційна, громадянсько-соціальна, культурна, фінансова тощо. Одним із знакових спільних умінь із зазначених компетентностей є вміння висловлювати власну думку й здатність логічно її обґрунтовувати. Окрім цього на рівні формування культурної компетентності окреслено вміння творчого самовираження та повага до національної та світової мистецької спадщини (Державний стандарт початкової освіти, 2020). Ці вміння формуються зокрема у процесі роботи над текстами на заняттях філологічного циклу, де з-поміж можливих форм роботи виокремлюються робота над інтерпретацією художнього тексту й ознайомлення з біографією письменника, адже за сучасними шкільними програмами результати навчання читання для початкової школи передбачають, що здобувач початкової освіти повинен:

- знати прізвища, ім'я українських письменників-класиків (Тарас Шевченко, Леся Українка, Іван Франко, Михайло Коцюбинський, Леонід Глібов та інш.), а також тих письменників, із творами яких неодноразово зустрічалися під час навчання;
- знати сюжети 6-7 фольклорних казок, а також літературних творів, прізвища та імена їх авторів;
- вміти назвати основні теми дитячої літератури;

- усвідомлювати взаємозв'язки: письменники – теми, письменник – жанр, розуміти письменника як талановиту людину;
- знати біографії, автобіографії письменників, які призначені для молодших школярів (Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я., 2020).

Як бачимо, важливою складовою формування літературної компетентності здобувачів освіти початкової шкільної ланки є вивчення (хоча й фрагментарне) біографії класиків і сучасників. Життєпис письменника – це своєрідне уособлення часу, тобто віхи «дорослішання» людства, набуття ним культурного, мистецького досвіду, без якого неможливий зв'язок поколінь. Крім того, саме знайомство дитини з видатними представниками формує глибокі патріотичні почуття, в основу яких покладена співпречасність юного громадянина до здобутків свого народу. З цього приводу Іван Франко зазначав, що генії, обранці долі, великі і оригінальні в щасті та стражданні, а життєпис корифеїв дасть змогу увійти в таємниці духа їхньої епохи, бо саме в них він міститься (Савченко, 1997, с. 4–5).

Серед завдань, які реалізуються під час вивчення біографічного матеріалу, маємо особливо звернути увагу на виховне, оскільки саме у процесі знайомства з видатною людиною відбувається естетичний розвиток особистості дитини, формується одна з провідних цінностей – бажання самовдосконалення та наслідування позитивного прикладу, адже «за читацькою цікавістю до біографії завжди стоїть потреба побачити красиву й багату людську особистість» (Лотман, 2020).

Мета статті – розглянути принципи й прийоми вивчення біографії письменників у початковій ланці загальної середньої освіти, окреслити можливі адекватні шляхи ознайомлення здобувачів початкової освіти з літературним процесом через вивчення окремих постатей мистецтва.

При вивченні біографій видатних представників культури і мистецтва вирішується цілий комплекс освітньо-виховних завдань. Ґрунтовне знайомство з біографією митця відбувається на уроках літератури в середній ланці шкільної освіти, про що, власне, свідчать дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців В. Андрусенко, Н. Волошиної, О. Демчука, В. Дробота, В. Захарової, С. Жили, І. Каплан, С. Кравчук, Л. Овдійчук, Є. Пасічника, С. Привалової, Б. Степанишина, Н. Супринової, Г. Токмань Н. Фіщенко. Питання про те, яке місце повинна займати біографія письменника на уроках літературного читання в початковій школі під час знайомства з художніми текстами, є об'єктом уваги й суперечок педагогів-словесників і методистів. Зокрема Л. Беленька, З. Гріценко, О. Джежелей, С. Єршова, М. Качурін, Я. Кодлюк, В. Мартиненко, А. Мовчун, В. Науменко, Г. Одинцова, Л. Сараскіна, Н. Светловська, В. Стоюнін, Л. Стрельцова, І. Ходорківський, М. Шістерон осмислювали проблему введення біографії письменників як елементу глибшого тлумачення тексту,

розуміння його художньо-естетичної вартості в контекст уроку літературного читання в початкових класах.

Звичайно, у початкових класах закладається фундамент, на якому будується інтерес дитини до подальшого знайомства з літературою, у тому числі інтерес до осіб, які створили українську культуру й стали окрасою вітчизняного красного письменства, а також вивели його на загальноєвропейський мистецький простір. Такі знання стають підґрунтям для формування основних громадянських якостей особистості, дозволяють дитині продивитися на мистецький процес як на живий організм, усвідомити роль сучасників у становленні культури.

Методика ознайомлення дитини з біографією письменника виробила прийоми й окреслила шляхи, які повинні допомогти уникнути одноманітності й нецікавості такого знайомства, адже кожен дотик до життя і творчості видатної особи для молодшого школяра має бути захопливою подією, емоційно насиченим відкриттям. Тому доволі важливо шукати нестандартні форми проведення занять, на яких відбуватиметься вивчення життя письменників.

Основними традиційними принципами організації процесу вивчення біографії у шкільному курсі є принципи концентризму й лінійності. Концентрична побудова матеріалу передбачає певний накопичувальний ефект знайомства з фактами життя митців, тобто те, що вивчалось у молодших класах згодом, у середній та старшій ланці, повторюється, але з різним ступенем заглиблення в матеріал. Початковий етап вивчення початкового матеріалу характеризується особливим чуттєвим сприйняттям, накопиченням окремих відомостей. Під час наступного етапу повторюваний матеріал ускладнюється іншими відомостями й набуває систематичності, теоретичної узагальненості (Изучение биографии писателя в школе: Пособие для учителя, 1988, с. 56). Тобто в початкових класах відбувається перше, фрагментарне, знайомство з письменником, яке має бути настільки цікавим, щоб викликати в дитини захоплення особистістю майстра слова або запам'ятатися в аспекті його значимості для культурного життя країни. Таке, хоча й побіжне, вивчення життєпису вітчизняних й зарубіжних письменників дозволить здобувачам початкової освіти створити певну мистецьку мапу світу, в якій творчий процес не буде безликим, але, навпаки, представлений строкатою багатоліною й цікавою когортою особистостей.

Для здійснення взаємозв'язку вивчення біографії письменника з його творчістю рекомендується використовувати дидактичний принцип лінійності, коли творча постать митця розглядається у процесі безпосереднього вивчення його текстів. При цьому вивчається біографія уся й зразу під час роботи над творами, з тією глибиною, що необхідна для саме для розуміння всіх нюансів інтерпретованого тексту.

Крім того методика вивчення життєпису митця ґрунтується на таких загальних принципах:

- принципі історизму, який передбачає осмислення постаті письменника як представника певної історичної доби й певної країни;
- принципі актуальності, який має будуватися як узагальнення, що ґрунтується на достовірних фактах, й тут слід наголошувати на подіях, які були визначальними для становлення особистості митця, знакові повороти долі;
- принципі психологізму, сутність якого полягає у висвітленні проблеми розкриття внутрішніх мотивів вчинків автора, переживання життєвих подій, провідні риси характеру, почуття і думки, що були реакцією на світ;
- принципі естетизму, який пояснює сутність творчої лабораторії митця (Кафлик, Куц, 2020).

Поза сумнівом, ознайомлення дітей із біографією письменника – процес пропедевтичний, проте розповідь про яскраві події життя митця сприятиме зацікавленню молодших школярів уславленою особистістю, що допоможе не тільки створити цілісну історичну картину минувшини або сучасності, але й створить позитивний приклад для наслідування.

Навчальні програми для підготовки здобувачів початкової освіти не спрямовують учителя на монографічне вивчення біографії письменників, що, власне, й зумовлює відсутність ґрунтовних методичних розробок викладання життєпису видатних осіб культури. Це дає змогу вчителю довільно обирати методику ведення роботи над яскравими подіями життя видатних людей, при цьому добираючи адекватні прийоми, методи й шляхи. У цьому аспекті, а також враховуючи психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, методично виправданим буде розповідь про дитячі роки, цікаві неординарні випадки життя, що спроможуть викликати інтерес до видатної персони, створить певну інтригу щодо майбутнього вивчення художнього тексту. Цікавість у дітей можуть викликати факти, що пояснюють процес творчості: як народжується твір, що відчуває автор у момент його творення, а також історія імені автора (справжнє або псевдонім) тощо. Особливий смак біографічна історія набуває, коли дитина дізнається не тільки про позитивні якості письменника, але й про негативні риси характеру, вчинки, особливі звички.

Біографія як жанр є складним для сприйняття, оскільки від цього жанру читач очікує наукової точності, чарівної правдивості белетристики й повчальності історії (Граник, Концевая, 2006, с. 214).

Біографія – життєпис якої-небудь людини (Словник іншомовних слів, 2020). Крім біографії до життєписної белетристики також відносимо автобіографію, біографічне оповідання, біографічна довідка, художня біографія тощо.

Різновидом біографії є текст написаний від першої особи – автобіографія – літературний жанр, головним героєм якого (в літературному сенсі) є сам автор; основа автобіографістики, що включає, крім автобіографії, мемуари (спогади), щоденники, частини й листування, а також автобіографічні художні твори. Усе це можна

означити терміном «автобіографізм», тобто тією особливістю, що полягає в наповненні твору фактами з власного життя письменника. Як жанр, автобіографія у літературі дуже поширений і має давню історію. Однак на відміну від щоденника та мемуарів, автобіографія зосереджується на житті самого автора, тоді як перші більше уваги приділяють спогадам про людей, з якими письменник зустрічався. подіям, свідком яких був. Автобіографії притаманно узагальнювати події та факти власного життя та підпорядковувати їх певній художній концепції, що надає творові ідейно-художньої цілісності. Виняткова роль автобіографії у збереженні історичної пам'яті, у самопізнанні людини та нації (Биографическая книга: Проблемы и трудности жанра, 1977, с. 8).

Існують такі форми знайомства з біографічними та історико-біографічними матеріалами для здобувачів освіти початкової шкільної ланки: розповідь учителя, розповідь на основі наглядності (презентації, тематичні журнали, виставки світлин тощо), кіно урок, бесіда, літературна екскурсія (до музею письменника або заочно) (Демчук, 2002, с. 12). Крім цього можна використовувати вивчення біографії митців як один із способів вирішення проблеми читання, яка наразі є достатньо актуальною.

Працюючи над біографічними відомостями про автора методично виправданим буде структурування матеріалу за такою схемою: письменник – автор, письменник – людина, письменник – культурний діяч, і, можливо, письменник – політичний діяч. Особливості вивчення й сприйняття цієї теми здобувачами початкової освіти вимагає особиві стратегії організації матеріалу (за Л. Сараскіною та Л. Стрельцовою):

- бесіда про твір з «виходом на автора», яка передбачає вміння виявити авторське відношення до відображеного, авторський настрій та образ думок;
- формування перших уявлень про автора – письменника на матеріалі декількох його творів; вміння відповісти на запитання: про що та на які теми пише цей письменник; як він про це пише; найулюбленіший герой автора в його творах. Формування перших уявлень про письменника передбачає також вміння побачити загальне в різних творах одного письменника (тема, герой, відношення); вміння побачити загальне та відмінне в розкритті однієї теми в різних письменників, вміння дати письменнику загальну оцінку, яка ґрунтується на читанні та обговоренні творів (ім'я, час життя, перше враження від прочитаного, тематика його творів, герої, загальний настрій); поступове розширення уявлень про письменника; створення «каталога відгуків» про письменників, відомих дітям; вміння відповісти на запитання: хто пише про тварин, про природу, про дітей (Сараскіна, 1981, с. 68).

Матеріали життєвого шляху письменника можуть сприяти формуванню в молодших школярів моральних якостей – повага до праці, любов до рідного краю, свого народу, мови, чесність, принциповість,

гуманність. Вішити таке завдання допоможуть інноваційні підходи до проведення уроку, який називають нестандартним:

- *уроки-подорожі*, що дають можливість відправитися в епоху, яку жив і творив великий художник, подорожуючи за ним місцями, які надихали його на творчість, де жив, страждав, боровся тощо;

- *урок-рольова гра*;

- *урок-казка*;

- *урок-вистава*, в якому інсценуються епізоди з життя письменника;

- *урок мудрості*, сповіді, на якому мають бути зачитані афоризми або цікаві роздуми письменника;

- *урок-«телеміст»*;

- *урок-інтерв'ю*, що в ігровій манері дозволить поставити перед автором питання від «журналістів», з'ясувавши ті моменти життя і творчості, які будуть цікавити дітей;

- *урок-творча майстерня*. Майстерня – це саме та форма роботи, яка є саме такою технологією, яка матиме стимулюючий вплив на розвиток інтересу дитини до знакових особистостей для країни, зацікавленню особою митця, вивченню його особливого творчого почерку.

Під час вивчення біографії письменників також бажано використати технічні засоби навчання, кінофільми, діафільми та навчальне телебачення. Крім навчальних і хронікально-документальних фільмів, учитель може звертатися і до фільмів ігрового характеру, в яких образи письменника та його сучасників створюються акторами. Перегляд фільму завершується бесідою про письменника, його характер, думки, значення для розвитку культури і мистецтва тощо.

Отже, вивчення біографії видатних митців – надзвичайно цінний для осмислення матеріал, бо спирається на світоглядні, морально-етичні й національні аспекти. Елементи біографічного матеріалу, що пропонуються до вивчення в початкових класах, є багатим підґрунтям для самовиховання й становлення громадянина з чіткою програмою людинознавчого й народознавчого спрямування.

До того ж першорядним завданням вчителя під час вивчення біографії є ефект «присутності», коли завдяки методично грамотному доборові методів, прийомів, а також матеріала діти відчують митця як близьку, цікаву й непересічну особистість, але тим більше – людину. Головними методами викладання біографії є кілька різновидів художньої розповіді, проте обов'язковим і доцільним є застосування різноманітних активних та інтерактивних методів та прийомів, а також засобів навчання, що можуть зробити цей етап по-справжньому цікавим для учнів.

Методика викладання біографії постійно вдосконалюється, вводяться нові методи, засоби та прийоми, покликані покращити його, зробити цікавішим та ефективнішим, що обґрунтовує перспективність подальших досліджень даної теми.

Список використаної літератури

1. Биографическая книга. Проблемы и трудности жанра (дискуссия в секции научно-художественной и научно-фантастической литературы при Ленинградской писательской организации). *Детская литература*. 1977. №5. С. 6–13. **2. Граник Г. Г., Концевая Л. А.** Биография писателя как средство возбуждения и поддержания познавательного интереса к писателю и его творчеству. *Мир психологии*. 2006. № 3. С. 213–219. **3. Демчук О. В.** Життєпис письменника: Конспекти нестандартних уроків. К.: Педагогічна преса, 2002. 192 с. **4. Державний** стандарт початкової освіти. URL: <http://dano.dp.ua/> (дата звернення 27.04.2020). **5. Изучение** биографии писателя в школе: пособие для учителя / В. Н. Дробот. Киев: Рад. шк., 1988. 189 с. **6. Кафлик О., Куц А.** Методика вивчення життєпису письменників. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1406>. (дата звернення 12.04.2020). **7. Лотман Ю.** Биография – живое лицо. URL: <ftp://ftp.slav.su.se/pub/slav/kursmaterial/ry2/sakprosa/H04/biografi.pdf> (дата звернення: 22.03.2020). **8. Савченко З.** «Я син свого народу». Особистість письменника на уроці літератури. Суми: Слобожанщина, 1997. 231 с. **9. Сараскина Л. И.** Принципы изучения биографии писателя на уроках литературы. *Изучение творчества писателя в старших классах: сб. науч. тр. НИИ общей педагогики; под редакцией Е. В. Квятковского, Н. А. Кушаева*. М., 1981. С. 65–84. **10. Словник** іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/> (дата звернення 12.04.2020). **11. Типова** освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення 27.04.2020).

References

1. Biograficheskaja kniga. Problema i trudnosti zanra (diskusija v sekcii nauchno-hudozestvennoi i fantasticheskoi literature pri Leningradskoi pisatelskoi organizacii [Biographical book: Problems and difficulties of the genre (discussion in the section of science-fiction and science fiction literature at the Leningrad writer organization)]. (1977). *Detskaja literature*, 5, 6-13 [in Russian]. **2. Granik, G. G. & Konchevaia, L. A.** (2006). Biografija pisatelja kak sredstvo vozbuždhenija i podderzhanija poznavatel'nogo snteresa k pisateliu s jego tvorchestvu [The biography of the writer as a means of exciting and maintaining cognitive interest in the writer and his work]. *Mir psihologii*, 3, 213-219 [in Russian]. **3. Demchuk, O. V.** (2002). Zhittepis pismennika: Konspekt nestandardnih urokiv. Kyiv: Pedagogichna presa [in Ukrainian]. **4. Derzhavnii** standart pochatkovoї osviti [State standard of primary education]. (2020). Retrieved from <http://dano.dp.ua/> [in Ukrainian]. **5. Izuchenije** biografii pisatelja v shkole [The studying a Biography of a Writer at School]. (1988). Kyiv: Vissha shkola [in Ukrainian]. **6. Kaflik, O. & Kuts, A.** (2020). Metodika vivchennia zhttēpisu pismennikiv [The methodology vivchenny zhitpisu scribe]. Retrieved from <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1406> [in Ukrainian]. **7. Lotman, Ju.**

(2020). Biografia – zhivoje litso [The biography – a living face]. Retrieved from <ftp://ftp.slav.su.se/pub/slav/kursmaterial/ry2/sakprosa/H04/biografi.pdf> [in Ukrainian]. **8. Savchenko, Z.** (1997). «Ja sin svogo narodu». Osobistist pismennika na urotsi literaturi [“I am blue to my people”. The specialty of the writer in the Ukrainian literature]. Sumu: Siobozhanshina [in Ukrainian]. **9. Saraskina, L. I.** (1981). Principi izuchensja biografii pisatelja na urokah literaturi [The principles of studying the biography of a writer in literature lessons]. *Izuchenije tvorchestva pisatelja v starshih klasah: sbornik nauchnih trudov NII obshei pedagogiki – Studying the writer's work in high school: collection of scientific papers of the Scientific Research Institute of General Pedagogy*. Moskva [in Russian]. **10. Slovník** inshomovnih sliv [The Dictionnaire of the best words]. (2020). Retrieved from <https://www.jnsm.com.ua/> [in Ukrainian]. **11. Typova** osvitnia prohrama, rozroblena pid kerivnitstvom O. Ya. Savchenko [The typical program opening, fragmented by O. Ya. Savchenko]. (2020). Retrieved from <https://mon.gov.ua/> [in Ukrainian].

Цалапова О. М. Методичні аспекти вивчення біографії письменників у початкових класах

Стаття розкриває проблему ознайомлення здобувачів початкової світи з елементами біографії письменників, твори яких хрестоматійно представлені в навчальній програмі літературної освіти. Опираючись на наукові й науково-методичні роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників, розглянуто методику студіювання біографії письменників, зокрема, традиційні прийоми й методи роботи з таким жанром на уроках у початкових класах, а також окреслено шляхи, які дозволяють уникнути одноманітності й нецікавості, адже кожен дотик до життя і творчості видатної особи для молодшого школяра має бути захопливою подією, емоційно насиченим відкриттям.

У тексті статті осмислені принципи організації роботи з фактами біографії у шкільному курсі початкової школи. Зокрема, особлива увага сконцентрована на принципах концентризму й лінійності. Зауважено, що для початкової ланки середньої освіти більше прийнятна концентрична побудова матеріалу, оскільки передбачає певний накопичувальний ефект знайомства з фактами життя митців. Також увагу зосереджено й на інших вагомих принципах вивчення життєпису письменників: принципі історизму, принципі актуальності, принципі психологізму, принципі естетизму.

Крім цього, подано характеристику основних шляхів ознайомлення дітей із біографічними та історико-біографічними матеріалами: розповідь учителя, розповідь на основі наглядності (презентації, тематичні журнали, виставки світлин тощо), кіно урок, бесіда, літературна екскурсія. Крім цього можна використовувати вивчення біографії митців як один із способів вирішення проблеми читання, яка наразі є достатньо актуальною. Також обґрунтовано необхідність використання

нестандартних підходів до вивчення біографічних матеріалів: урок-подорож, урок-рольова гра, урок-казка, урок-вистава, урок мудрості, сповіді, урок-«телеміст», урок-інтерв'ю, урок-творча майстерня тощо.

Також зазначено, що вивчення біографії видатних митців – надзвичайно цінний для осмислення матеріал, бо спирається на світоглядні, морально-етичні й національні аспекти.

Ключові слова: біографія, автобіографія, принцип, методика, початкова школа.

Цалапова О. Н. Методические аспекты изучения биографии писателей в начальных классах

Статья раскрывает проблему ознакомления соискателей начального образования с элементами биографии писателей, произведения которых хрестоматийно представлены в учебной программе литературного образования. Опираясь на научные и научно-методические работы отечественных и зарубежных исследователей, рассмотрена методика изучения биографии писателей, в частности, традиционные приемы и методы работы с этим жанром на уроках в начальных классах, а также намечены пути, позволяющие избежать однообразия и неинтересности, ведь каждое прикосновение к жизни и творчеству выдающейся личности для младшего школьника должно быть увлекательным событием, эмоционально насыщенным открытием.

В тексте статьи осмыслены принципы организации работы с фактами биографии в школьном курсе начальной школы. В частности, особое внимание сконцентрировано на принципах концентризма и линейности. Замечено, что для начального звена среднего образования более приемлемо концентрическое построение материала, поскольку предполагает определенный накопительный эффект знакомства с фактами жизни художников. Также внимание сосредоточено и на других весомых принципах изучения биографии писателей: принципе историзма, принципе актуальности, принципе психологизма, принципе эстетизма.

Кроме того, дана характеристика основных путей ознакомления детей с биографическими и историко-биографическими материалами: рассказ учителя, рассказ на основе наглядности (презентации, тематические журналы, выставки фотографий и т.п.), киноурок, беседа, литературная экскурсия. Кроме этого можно использовать изучение биографии художников как один из способов решения проблемы чтения, которая сейчас является достаточно актуальной. Также обоснована необходимость использования нестандартных подходов к изучению биографических материалов: урок-путешествие, урок-ролевая игра, урок-сказка, урок-спектакль, урок мудрости, исповеди, урок-«телемост», урок-интервью, урок-творческая мастерская и т.п.

Также отмечено, что изучение биографии выдающихся художников – ценнейший для осмысления материал, потому что опирается на мировоззренческие, морально-этические и национальные аспекты.

Ключевые слова: биография, автобиография, принцип, методика, начальная школа.

Tsalapova O. The Methodical Aspects of Studying the Writers' Biography in in the Primary School

The article reveals the problem of acquaintance of the elementary world applicants with the elements of biography of writers whose works are readily presented in the curriculum of literary education. Drawing on the scientific and methodological work of domestic and foreign researchers, the methods of studying the biography of writers, in particular, the traditional methods and methods of working with such a genre in lessons in elementary classes, as well as ways to avoid the uniqueness and interest, because each to the life and work of an outstanding person for a younger student should be a thrilling event, an emotionally intense discovery.

In the text of the article the principles of organization of work with biography facts in the elementary school school course are explained. In particular, the focus is on the principles of concentricity and linearity. It is noted that concentric construction of the material is more acceptable for the elementary elementary level of secondary education, since it implies a certain cumulative effect of acquaintance with the facts of artists' lives. Attention is also focused on other important principles of studying the writers' biographies: the principle of historicism, the principle of relevance, the principle of psychologism, the principle of aesthetism.

In addition, a description of the main ways to familiarize children with biographical and historical and biographical materials: teacher's story, story based on transparency (presentations, thematic magazines, exhibitions of animals, etc.), movie lessons, conversation, literary excursion. In addition, studying biography of artists can be used as a way of solving a reading problem that is currently relevant. The necessity to use non-standard approaches to the study of biographical materials is justified: lesson-travel, lesson-role-playing, lesson-fairy-tale, lesson-performance, lesson of wisdom, confession, lesson-“telemist”, lesson-creative workshop, etc..

It is also noted that the study of biographies of eminent artists is extremely valuable material for reflection, because it is based on worldview, moral, ethical and national aspects.

Key words: biography, autobiography, principle, methodology, primary school.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2020 р.

Прийнято до друку 01.03.2020 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.